

A gályarab prédikátorok megszabadítása holland források tükrében

A gályarab prédikátorok kiszabadításának előzményeit és magát a megszabadítást sokan megírták már – nagyobbreszt magyar és svájci, illetve bécsi (levéltári) forrásokra támaszkodva.¹

Antal Géza a múlt század elején tett szerény kísérletet arra, hogy a gályarabok megszabadításának történetét holland forrás bevonásával vázolja, igaz próbálkozása csak Gerard Brandt (1626–1685) holland történetíró *Het leven en bedrijf van den Heere Michiel De Ruiter* (Michiel de Ruyter úr élete és tevékenysége) 1687-ben Amszterdamban megjelent művére terjedt ki.²

A sort 1918-ban Miklós Ödön folytatta, aki Hollandiának az ún. gyászévtized vallásüldözéseivel kapcsolatos politikáját feldolgozó tanulmányában – amelyben a hangsúly az eseményekben központi szerepet játszó Gerard Hamel Bruyninx (1616–1691) bécsi holland követ tevékenységének feltárására esett – részben nyomtatott, részben levéltári források alapján vázolta fel a gályarabok kiszabadításának történetét.³ A tanulmányt az annak alapjául szolgáló források nagy részének a megjelenése követte, melyek között Michiel de Ruyter admirális (1607–1676) naplójának magyar vonatkozású részei is napvilágot láttak.⁴

1935-ben Kállay Kálmán az admirálisnak vejéhez, Bernard Somer (1642–1684) amszterdami lelkészhez és lányához, Margarethához írt 1676. február 18-i levelének magyar vonatkozású részét tette közzé magyar fordításban egy hollandiai újságközlemény alapján,⁵ jöllehet az már 1684-ben megjelent Amszterdamban Abraham van Poot (1638–1695) holland orvos és kompilátor

¹A legfontosabbakat említve: THURY Etele: *Gályarabjaink megszabadítása* = *Protestáns Szemle* 21 (1909), 511–524, 583–596, 642–651, 22 (1910), 32–48, 106–115; uő: *Adatok a magyar protestáns gályarab-lelkészek történetéhez*. Budapest, 1912. – *Galeria omnium sanctorum – A magyarországi gályarab prédikátorok emlékezete*. Szerk. MAKKAI László, közrem. FABINY Tibor és LADÁNYI Sándor. Budapest, 1976.

²ANTAL Géza: *A gályarabszabadító De Ruyter Mihály emlékezete*. Budapest, 1911.; uő. más címmel: *De Ruyter Mihály emlékezete*. Pápa, 1926.

³MIKLÓS Ödön: *Holland intervenció a magyar protestantizmus érdekében (1674–1680)*. Pápa, 1918. 14–41.

⁴MIKLÓS, E[dmund]: *De houding der Nederlanden in de Hongaarsche geloofsvervolgingen (1674–1680)* = *Bijdragen en Mededeelingen van het Historisch Genootschap* 40 (1919), 10–110.

⁵KÁLLAY Kálmán: *De Ruyter holland admirális sajátkezű levele a magyar gályarabok megszabadításáról* = *Protestáns Szemle* 44 (1935), 165–167.

Doctissimo fautori meo

devotissimus discipulus

Sadisloun Bujtás

Die 10 Januarii 2007

Megjelent a Ráday Gyűjtemény Évkönyvének
XI. (2005) kötetében